

Konya İlinde Buğday Üretiminde Kullanılan Tarım İlaçları Piyasa Yapısının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Fethi Şaban ÖZBEK^{1*}, Halil FİDAN²

¹European Commission Joint Research Center/Via Fermi 2749, TP 266/023 I-21027 Ispra (Va), Italy

²Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara

Geliş (Received): 09.04.2014

Kabul (Accepted): 31.03.2016

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, M-Firma Yoğunlaşma Oranı (CRM) ve Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) hesaplama yöntemleri kullanılarak araştırma bölgesi olan Konya ilinde buğday üretiminde kullanılan tarım ilaçları (BÜKTİ) piyasa yapısının belirlenmesidir. CRM oranı ve HHI endeksi hesaplamalarında tarım ilacı üreten/ithal eden kuruluşlara ait pazar payları kullanılmıştır. Pazar paylarının hesaplanmasında kullanılan satış miktarı ve satış fiyatı verileri tarım ilacı satan kuruluşlarla yapılan anketlerden ve Konya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl/İlçe Müdürlüklerinden elde edilmiştir. Araştırma bölgesi BÜKTİ piyasasında en büyük 4 firmaya ait CR₄ oranı % 66.29, en büyük 8 firmaya ait CR₈ oranı % 85.36 olarak hesaplanırken HHI endeksi 1340.41 olarak hesaplanmıştır. Tekelleşme gücünün bir ölçüsü olarak kabul edilen CRM oranı ve HHI endeksinin yüksek olması Konya ilinde BÜKTİ piyasa yapısının oligopol piyasa yapısı özelliklerini taşıdığı anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Buğday, Pazar payı, Piyasa yoğunlaşması, Tarım ilaçları, Konya

Determination of the Market Structure of Pesticides Used in Wheat Production in Konya

ABSTRACT: The objective of this study was to determine the marketing structure of pesticides used in wheat production in Konya by using M-Firm Concentration Ratio (CRM) and Herfindahl-Hirschman index (HHI). The market shares of firms manufactured/imported pesticides were used in order to estimate CRM and HHI. The data on selling amount and selling price used in the estimation of market shares were obtained from the surveys conducted to pesticides dealers and from Konya Ministry of Food, Agriculture and Livestock Province and District Offices. CR₄ of the biggest four firms, CR₈ of the biggest eight firms, and HHI of the market of pesticides used in wheat production were estimated in research area as 66.29 %, 85.36 % and 1340.41 respectively. The high values of CRM and HHI, which are accepted as the measurement of the monopoly power, indicated that the market structure of pesticides used in wheat production was a oligopoly type of market structure in Konya.

Key Words: Konya, Market concentration, Market share, Pesticides, Wheat

GİRİŞ

Mal ve hizmet piyasaları, piyasada faaliyet gösteren satıcılar arasındaki rekabetin derecesine göre çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Bu gruplar, bir uçta sonsuz sayıda alıcı ve satıcının bulunduğu tam rekabet piyasası, diğer uçta tek sayıda satıcı ve sonsuz sayıda alıcının bulunduğu tekel piyasa yapısı, bunların arasında yarışabilir piyasa yapıları olan tekelci rekabet ve oligopol piyasa yapılarıdır (Lipsey ve Harbury, 1992; Dinler, 2014). Bir piyasanın tekel piyasası olması için gerekli olan; tek satıcının olması, tekelcinin yakın ikamesi olmayan mal ve hizmetleri satması ve başka firmaların piyasaya girişini engelleyen oldukça etkili kısıtların olması varsayımlarının bütünüyle karşılanmamasından dolayı günlük yaşamda saf tekel piyasalarının varlığından söz etmek oldukça zordur. Aynı şekilde, çok az piyasa; tam rekabet piyasalarının sahip olduğu; piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının var olması, her firmanın homojen ürün üretmesi ve satması, firmaların piyasaya kolaylıkla girip çıkması ve alıcı ve satıcıların tam bilgiye sahip olması varsayımların tümünü yansıtmaktadır (Alkin ve ark., 2004).

Tekelci ve tam rekabet piyasalarının aksine; birbirinden bağımsız olarak hareket eden çok sayıda

alıcı ve satıcının bulunduğu, farklı satıcıların ürünlerini farklılaştırdığı, piyasaya giriş ve çıkışların nispeten kolay olduğu tekelci rekabet piyasaları ve birbiri ile rekabet eden az sayıda büyük firmanın her birinin üretimindeki değişmelerin piyasa fiyatını etkileyecek durumda olduğu oligopol piyasa yapıları günlük yaşamda sık rastlanılan piyasa yapıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkin ve ark., 2004).

Piyasadaki satıcılar arasındaki rekabetin derecesine göre piyasaları sınıflandırmanın bir yolu olan piyasa yapısının (Gwartney ve Stroup, 1992) belirlenmesinde kullanılan birçok faktör vardır. Bu faktörlerden birisi de piyasa boyutudur. Piyasa boyutunu ölçmek amacıyla piyasadaki yoğunlaşmayı belirleyen endeksler kullanılmaktadır. Yoğunlaşma, ekonomik kaynak ve faaliyetler toplamının büyük bir yüzdesinin bu toplama sahip olan veya kontrol eden birimlerin küçük bir yüzdesi veya birkaç tanesi tarafından kontrol edilmesi veya sahiplenilmesi olarak tanımlanmaktadır. Piyasa yoğunlaşmasını ölçmede kullanılan çok sayıdaki yöntemden en çok kullanılanları M-Firma Yoğunlaşma Oranı (CRM) ve Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) hesaplama yöntemleri olduğu belirtilmektedir (McConnell ve Brue, 1999).

*Sorumlu yazar: Özbek, F.Ş., fethiozbek@yahoo.com

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde diğer ülkelerde yapılan bir çok çalışmada tarım ilaçları piyasasının oligopol piyasa yapısı özelliklerini taşıdığı belirtilmektedir (Fox ve Wersink, 1995; Clay, 2001; Hall ve ark., 2003; Freshwater ve Short, 2005; Takechi ve Higashida, 2012). Buna rağmen, ülkemizde tarım ilaçları piyasa yapısının belirlenmesine yönelik çalışmaların eksikliği söz konusudur. Bu çalışma ile ortaya konulan bulgular literatürdeki bu eksikliğin giderilmesinin yanı sıra ülkemizde tarım ilaçları piyasası ile ilgili politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, CRM oranı ve HHI endeksi hesaplama yöntemleri kullanılarak araştırma bölgesi olan Konya ilinde buğday üretiminde kullanılan tarım ilaçları (BÜKTİ) piyasa yapısının belirlenmesidir.

MATERYAL ve METOT

Çalışmada araştırma bölgesi olarak buğday üretiminin en yoğun yapıldığı il olan Konya iline bağlı 6 adet ilçe (Beyşehir, Cihanbeyli, Çumra, Kadınhanı, Selçuklu ve Yunak) seçilmiştir. Bu ilçeler buğday üretim yoğunluğu ve ilin coğrafi temsil özelliği dikkate alınarak tespit edilmiştir.

Araştırma bölgesi BÜKTİ piyasa yapısının belirlenmesinde CRM oranı ve HHI endeksi kullanılmıştır. CRM oranı ve HHI endeksi hesaplamalarında tarım ilacı üreten/ithal eden kuruluşlara ait pazar payları kullanılmıştır. Pazar paylarının hesaplanmasında kullanılan veriler tarım ilacı satan kuruluşlarla (TİSK) yapılan anketlerden ve Konya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl/İlçe Müdürlüklerinden (TİM) elde edilmiştir. Anket ile BÜKTİ'lere ait satış miktarı ve satış fiyatı verileri derlenmiş olup TİM'lerden zehirli buğday satış miktarı ve satış fiyatı verileri elde edilmiştir. Elde edilen satış miktarı verileri satış fiyatları ile çarpılarak tarım ilacı üreten/ithal eden kuruluş ayırımında toplulaştırılmış ve piyasada gerçekleştirilen toplam satış bedeline oranlanarak her bir kuruluşa ait pazar payı hesaplanmıştır. Çalışmada CRM oranı ve HHI endeksinin hesaplanmasında Eşitlik 1 & 2'den faydalanılmıştır (Yıldırım ve ark., 2005).

$$CRM = \sum_{i=1}^m p_i \quad (1)$$

CRM : m sayıdaki firma için yoğunlaşma oranı (%)
p_i : i. firmanın pazar payı (%)

Genellikle piyasadaki en büyük 4 ya da 8 firma için hesaplanan bu değer (Hyman, 1986) düşük olması rekabetin derecesinin yüksek olduğunu, yüksek olması ise rekabetin derecesinin düşük olduğunu veya olmadığını göstermektedir. Saf tekel piyasalarda bu oran % 100'dür (Parkin, 2003).

$$H - H = \sum_{i=1}^n (p_i)^2 \quad (2)$$

HHI : Piyasaya ait Herfindahl-Hirschman Endeksi
p_i : i. firmanın pazar payı
n : Piyasada faaliyet gösteren firma sayısı

1980 yılından itibaren yaygın olarak kullanılan bir piyasa yoğunlaşma ölçüsü olan HHI endeksi tekel piyasalarda 10000'e eşit olurken küçük pazar paylı firmaların fazla olduğu piyasalarda 0'a yaklaşmaktadır (Su, 2003).

TİSK'lere uygulanan anket için seçilen ilçelerde yer alan TİSK'lere ait bilgiler Konya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. Araştırma bölgesi olarak seçilen ilçelerde TİM'ler hariç toplam 39 adet TİSK bulunmaktadır. Bu TİSK'ler; özel bayiler, Tarım Kredi Kooperatifleri, Sınırlı Sorumlu Konya Pancar Ekicileri Kooperatifleri ve Ziraat Odaları'dır. Bu TİSK'lerden altı tanesine tarım ilacı satışının olmaması, ulaşılamama, anket yapılmasının reddedilmesi gibi nedenlerle anket uygulanamamış olup bölgede bulunan diğer 33 adet TİSK'e tamsayım yöntemi kullanılarak anket uygulanmıştır.

Oluşturulan veri tabanlarında eksik verilerin tamamlanması böylelikle analiz sonuçlarının daha kesin olarak elde edilebilmesi amacıyla, eksik verilerin yerine mevcut verilerin ortalaması kullanılabilir (Gülbandılar, 2011). Araştırma bölgesi BÜKTİ piyasasında pazar paylarının hesaplanmasında, tarım ilacı satışı olduğu halde anket uygulanamayan TİSK'lere ait eksik ilaç satış değerlerinin yerine diğer ilçelerde faaliyet gösteren TİSK'lere ait mevcut verilerin ortalama değerleri kullanılmıştır. Anket uygulaması yapılamayan TİSK'lerde satılan tarım ilacı türleri, bu ilçelerde yaygın olarak kullanılan ilaç türleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

1980-1994 dönemi için Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Türkiye imalat sanayinde yoğunlaşma dereceleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, piyasada 4 firmaya ait CRM oranı 0-30 arasında ise düşük (rekabet var), 31-50 arasında ise orta derecede (rekabet azalmakta, oligopole yakın bir rekabet), 51-70 arasında yüksek derecede (rekabet iyice azalmakta ve oligopol yapı oluşmakta) ve 71-100 arasında çok yüksek derecede yoğunlaşma (tekel yapı oluşmakta) olmak üzere piyasa yapısıyla ilgili dört bölüm belirlenmiştir (Polat, 2007; Durukan ve Hamurcu, 2009). Amerika Birleşik Devletleri "Birleşmeler Kılavuzu"na göre HHI endeksi 1000'den küçük olan piyasalarda (HHI<1000) tam rekabet, yoğunlaşmamış, 1000-1800 arasındaki piyasalarda (HHI; 1000-1800) tekelci rekabet, orta yoğunlaşmış ve 1800'den büyük piyasalarda (HHI>1800) ise rekabetçi olmayan oligopolcü, yoğunlaşmış bir pazar yapısından söz edilmektedir (Parkin, 2003). Çalışmada araştırma bölgesi BÜKTİ

piyasa yapısının belirlenmesinde yoğunlaşma oranlarına ait bu aralıklardan yararlanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

BÜKTİ piyasasında faaliyet gösteren TİSK'ler arasında en yüksek pazar payına sahip TİSK grubu % 85,77 ile özel statüye sahip TİSK'lerdir. Bu grubu sırasıyla % 7,23 ile S.S. Pancar Ekicileri Koop., % 4,21 ile Tarım Kredi Koop., % 1,61 ile Ziraat Odaları ve % 1,18 ile TİM'ler izlemektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. TİSK gruplarına ait pazar payı dağılımları

TİSK grubu	Frekans	Ortalama (%)	Toplam (%)
Özel Bayiler	25	3.43	85.77
Pancar Ekicileri Koop.	3	2.41	7.23
Tarım Kredi Koop.	3	1.40	4.21
Ziraat Odaları	2	0.81	1.61
TİM	6	0.20	1.18
Toplam	39	2.56	100

Araştırma bölgesinde pazarlanan BÜKTİ'ler arasında buğday üreticileri tarafından yaygın olarak tercih edilen belli başlı ürünler ön plana çıkmaktadır. Buğday üreticileri tarafından düzenli olarak kullanılan yabancı ot ve tohum ilaçlarını pazarlayan ve üreticiler tarafından tercih edilen firmaların pazar payları diğer firmalara göre daha yüksektir. TİSK'lerden elde edilen BÜKTİ satış bilgilerine göre, piyasada en yüksek pazar payına sahip firma buğday üreticileri tarafından çok tercih edilen Ester'H yabancı ot ilacının sahip olduğu güçlü pazar payı ile Hektaş firmasıdır (Çizelge 2). BÜKTİ piyasasındaki pazar payı % 24.72 olan firma, Ester'H'in yanı sıra üç adet fungusit ve bir adet insektisit ile piyasada faaliyet göstermekte olup Ester'H'in firma satışları içerisindeki payı en yüksektir. Bu firmayı % 15.99'luk pazar payı ile Safa Tarım firması izlemektedir. Bu firmanın diğer firmalarda olduğu gibi öne çıkan bir ürünü olmamakla birlikte piyasada fazla sayıda ürünle faaliyet gösteriyor olması, güçlü pazarlama ağı ve yerel firma olma gibi özellikleri yüksek pazar payına sahip olmasını da beraberinde getirmiştir. Bu firmayı, Ester'H kadar tüketimi olmasa da gelir seviyesi yüksek buğday üreticileri tarafından tercih edilen, yüksek fiyatıyla firmanın pazar payında

Araştırma bölgesinde faaliyet gösteren bu dört firmanın pazar payları toplamı % 66.29 olup kalan kısım diğer firmalar arasında paylaşılmaktadır. Bu durum araştırma bölgesinde BÜKTİ piyasasında en büyük 4 firmaya ait CRM oranı % 66.29 olduğunu göstermektedir. Araştırma bölgesinde en büyük 8 firmaya ait CRM oranı % 85.36 olarak hesaplanırken HHI endeksi 1340.41 olarak hesaplanmıştır. Bu oranlar,

artış sağlayan Mustang isimli ilacın pazar payına etkisiyle Dow Agro firması izlemektedir (Özbek, 2013). Bu firmanın BÜKTİ piyasasındaki pazar payı % 14.92'dir. Dünya tarım ilaçları piyasasında da ilk sıralarda yer alan Dow Agro (Anonymous, 2008), araştırma bölgesinde az sayıda ürünle faaliyet göstermesine rağmen Mustang'ın pazar payına etkisiyle piyasada güçlü bir konuma sahiptir. Piyasada faaliyet gösteren bir diğer firma % 10.66'lık pazar payı ile dördüncü sırada yer alan Bayer firmasıdır. Firma tarafından piyasaya sunulan Raxil DS II adlı ürünün firmanın pazar payına katkısı oldukça fazladır.

Çizelge 2. BÜKTİ piyasasında faaliyet gösteren kuruluşlara ait pazar payları (%)

Kuruluş	Satış tutarı (%)
Adeko	0.74
Agrega	0.42
Agroaltın	0.52
AgroBest	9.01
Agrofarm	0.07
Agrosan	0.37
Amarko	0.40
As İlaç	0.38
Atlantik	0.02
Basf	1.82
Bayer	10.66
Cansa	1.90
Chrysamed	0.01
Deva agro	0.02
Dow Agro	14.92
Doğal	0.21
Du pont	5.06
Ertar	2.16
Fertil	0.19
Göker	0.25
Hektaş	24.72
Kar-Med Medikal	0.10
Koruma	2.83
Lena	0.01
Metropol	1.96
Platin	1.17
Safa Tarım	15.99
Saver	0.24
Syngenta	0.11
Takimsan	1.64
Tezcan	0.22
TİM	1.18
Ödül İlaç	0.08
Özbaşkent	0.64

Kaynak: Özbek, 2013

tekelleşme gücünün bir ölçüsü olarak kabul edilen CRM oranının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. 4 firmaya ait CRM oranının 51-70 arası olmasının, piyasada oligopolcü bir yapının oluşması anlamına geldiği ifade edilmekte; ayrıca ABD "Birleşmeler Kılavuzu"na göre HHI endeksi 1000-1800 arası olan piyasaların orta yoğunluklu bir piyasayı ifade ettiği belirtilmektedir (Durukan ve Hamurcu, 2009). Buna

göre BÜKTİ piyasasında 4 firmaya ait CRM oranının (% 66.29) 51-70 arasında üst sınıra oldukça yakın olması, BÜKTİ piyasa yapısının oligopol piyasa yapısı özelliklerini taşıdığı anlamına gelmektedir. Yoğunlaşma endeksi değerlerinin yüksek olması önemli ölçüde piyasa yapısına bağlı olan fiyat ve çıktı kararlarının (Hirschey ve Pappas, 1996) piyasadaki az sayıda firma tarafından belirlendiği anlamına gelmektedir (Boyes ve Melvin, 1991).

2010 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan "Sanayi ve Hizmet Sektörlerinde Yoğunlaşma, 2008" adlı haber bültenine göre "Pestisit (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı" grubunda yer alan en büyük 4 firmaya ait CRM oranı, en büyük 8 firmaya ait CRM oranı ve HHI endeksi sırasıyla % 69.3, % 91.7 ve 1660 şeklindedir (TÜİK, 2010). Araştırma bölgesi BÜKTİ piyasasına ait CRM oranları ve HHI endeksi değerlerinin Türkiye değerlerine yakın olduğu görülmektedir (Çizelge 3).

2007 yılı verilerine göre dünyanın önde gelen 10 tarım ilacı firması tüm piyasanın % 89'unu kontrol ederken en büyük 6 firma piyasanın % 75'ini kontrol etmektedir. Aynı dönemde en yüksek satış payına sahip 4 firma (Bayer, Syngenta, BASF, Dow Agro Sciences) iki basamaklı pazar payına sahip olmuştur (ETC Group, 2008). Dünya tarım ilaçları piyasasında en büyük 4 firmaya ait CRM oranı % 59.1 olarak hesaplanırken en büyük 8 firmaya ait CRM oranı % 83.2 olarak hesaplanmıştır. Piyasada faaliyet gösteren 8 firma tüm piyasanın oldukça büyük bir kısmına hâkimdir. Türkiye tarım ilaçları piyasasında olduğu gibi dünya tarım ilaçları piyasasında da piyasaya ait CRM oranlarının araştırma bölgesindeki değerlere yakın olduğu görülmektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Araştırma bölgesi, Türkiye ve dünya tarım ilaçları piyasasına ait yoğunlaşma oranları

	4 firmaya ait yoğunlaşma oranı (CRM)	8 firmaya ait yoğunlaşma oranı (CRM)	Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI)
Araştırma bölgesi	66.3	85.4	1340.4
Türkiye	69.3	91.7	1660.0
Dünya	59.1	83.2	-*

Not: Araştırma bölgesine ait değerler BUKTİ'lere ait olup Türkiye ve dünyaya ait değerler tüm tarım ilaçları içindir.

* Veri mevcut değildir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara paralel olarak yapılan bir çok çalışmada tarım ilaçları piyasa yapısının oligopol piyasa yapısı özelliklerini taşıdığı ortaya konulmuştur. Fox ve Wersink (1995) özellikle birbirine yakın birkaç alternatifin olduğu tarım ilaçları için üreticilerin oligopol piyasalarda gözlemlenen fiyatlama gücüne sahip olduklarını belirtmektedir. Freshwater ve Short (2005) tarım ilaçları piyasasında oligopol

piyasaların varlığından, Hall ve ark. (2003) tarım kimyasalları piyasasının oligopol yapıda olduğundan söz etmektedirler. Takechi ve Higashida (2012) Japonya tarım ilaçları piyasasında oligopolcü bir rekabetin söz konusu olduğunu belirtmektedir.

Piyasa yapısı fiyatlamayı belirleyen unsurlar arasında önemli bir yere sahiptir. Maliyetleri fiyatın alt sınırını belirleyen unsur olarak tanımlayan Kotler ve ark. (1999), piyasa ve talep yapısını fiyatın üst sınırını belirleyen unsur olarak tanımlamaktadır. Oligopol piyasasında fiyatın belirlenmesi, oligopolcü firmalar arasındaki karşılıklı bağımlılık nedeniyle tam rekabet ve monopol piyasalarına göre oldukça karmaşıktır. Bu tepkilerin farklı olması, çeşitli oligopol teorilerin türetilmesini de beraberinde getirmiştir. Bu teoriler içinde en yaygın olanları dirsekli talep eğrisi, fiyat önderliği teorisi ve kartel teorisidir (Alkin ve ark., 2004). Piyasada yüksek pazar payına sahip firmalar arasında yaşanan rekabet, firmalar tarafından fiyatların belirlenmesinde rakip firmaların kararlarına göre hareket etmeyi de beraberinde getirmektedir. Yaşanan bu rekabetten dolayı, pazar payını kaybetmek istemeyen firmaların diğer firmaların fiyat düşürmelerine tepki olarak fiyatı düşürme, fiyat artırmalarına ise tepkisiz kalma eğiliminde olacaklarını söylemek mümkündür. Bu durum, piyasada dirsekli talep eğrisi teorisinin gözlemlendiğini göstermektedir.

Belirli ürün gruplarında firmalara ait patentli tarım ilaçları patent süresi dolana kadar patent sahibi firmaya piyasada güçlü bir konum sağlamak ve bu firmayı lider firma konumuna getirmektedir. Bu ilaçların patent süreleri dolduktan sonra, diğer firmalar tarafından da üretilebilmekte böylelikle piyasada rekabet ortamı oluşmaktadır. Bu ürünler için piyasaya yeni giren firmalar fiyat belirlerken piyasadaki lider konumdaki firmayı izlemek zorunda kalmaktadırlar. Piyasada, bu tür tarım ilaçları için fiyat önderliği teorisinin gözlemlendiğini söylemek mümkündür. Araştırma bölgesi BÜKTİ piyasasında kartel teorisinde gözlemlenen, firmaların bir tek firma faaliyette bulunuyormuş gibi davranmalarına rastlanmamaktadır.

SONUÇ

Araştırmada, piyasada yaşanan rekabetin düzeyinin ve piyasa yapısının ortaya konulması amacıyla piyasa yoğunlaşması incelenmiştir. BÜKTİ piyasa yoğunlaşmasının belirlenmesi amacıyla yaygın kullanım alanı olan CRM oranı ve HHI endeksi tarım ilacı üreten / ithal eden kuruluşlara ait pazar payları kullanılarak hesaplanmıştır. Firmaların satışlarının pazardaki toplam satışların ne kadarını oluşturduğunu gösteren önemli bir parametre olan pazar payı, piyasada faaliyet gösteren tüm firmalar tarafından gerek mevcut durumun değerlendirilmesi gerekse geleceğe dönük pazarlama planlarının hazırlanması bakımından oldukça önemlidir. Çalışma ile araştırma bölgesinde faaliyet gösteren firmalara ait pazar paylarının hesaplanmış olması çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu çalışma ile Konya

ili BÜKTİ piyasasına ait CRM oranları ve HHI endeksi yüksek olarak hesaplanmış dolayısıyla piyasanın oligopol piyasa özellikleri taşıdığı ortaya konulmuştur. BÜKTİ piyasa yapısının ortaya konulması piyasada fiyat ve çıktı stratejilerinin derinlemesine analiz edilmesine katkı sağlayacaktır. Çalışmada piyasada gözlemlenen fiyat stratejileri ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Konu ile detaylı analizler için, araştırma bölgesinde tarım ilacı üreten / ithal eden kuruluşlara anket uygulaması yapılarak fiyat stratejilerinin ortaya konulması önerilmektedir.

Bu çalışmada tarımsal girdilerden yalnızca tarım ilaçlarının piyasa yapısı belirli bir ürün için belirlenmiştir. Gübre ve tohum gibi diğer tarımsal girdiler için de piyasa yapısının belirlenmesi önerilmektedir. Bu çalışmaların buğday dışında farklı ürünler için bu ürünlerin yoğun olarak yetiştirildiği bölgeler için de yapılması tarımsal girdi piyasa yapılarının ulusal düzeyde ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Alkin, E., Yıldırım, K., Özer, M. 2004. İktisada Giriş. T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No:785, Eskişehir.
- Boyes, W., Melvin, M. 1991. Economics. Houghton Mifflin Company, Boston.
- Clay, H. 2001. Agro chemical giants-keeping track of the names. Hivelihoods 14(4).
- Dinler, Z. 2014. Mikro Ekonomi, 25. Basım, Ekin Yayınevi.
- Durukan, T., Hamurcu, Ç. 2009. Mobil iletişimde pazar yoğunlaşması "Türkiye ile Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan karşılaştırması". Karadeniz Araştırmaları 6(28): 75-86.
- ETC Group, 2008. Who owns nature? Corporate power and the final frontier in the commodification of life. http://www.etcgroup.org/upload/publication/707/01/etc_won_report_final_color.pdf (Erişim Tarihi: 04.10.2010).
- Fox, G., Weersink, A. 1995. Damage control and increasing returns. American Journal of Agricultural Economics 77(February): 33-39.
- Freshwater, D., Short, C. 2005. Pesticide regulation and pesticide prices. Canadian Journal of Agricultural Economics 53(2005): 193-219.
- Gülbandılar, E. 2011. Veri madenciliği ders notları. <http://mf.dumlupinar.edu.tr/~eyup/DM/dm2.pdf> (Erişim tarihi: 10.01.2011).
- Gwartney, J.D., Stroup, R.L. 1992. Microeconomics - Private and Public Choice, Sixth Edition. The Dryden Press, Orlando.
- Hall, R.L., Dorfman J.H., Gunter, L.F. 2003. Spatial competition and pricing in the agricultural chemical industry: empirical evidence from Georgia. In: Conference on Applied Commodity Price Analysis, Forecasting, and Market Risk Management, 21-22 April, St. Louis, Missouri.
- Hirschey, M., Pappas, J.L. 1996. Managerial Economics, Eighth Edition. The Dryden Press, Florida.
- Hyman, D.N. 1986. Modern Microeconomics Analysis and Applications. Times Mirror/Mosby College Publishing, Missouri.
- Kotler, P., Armstrong, G., Saunders, J., Wong, V. 1999. Principles of Marketing, Second European Edition. Prentice Hall, Europe.
- Mcconnell, C.R., Brue, S.L. 1999. Economics: Principles, Problems and Policies, Fourteenth Edition. Irwin McGraw-Hill Co., Boston.
- Lipsey, R.G., Harbury, C. 1992. First Principles of Economics, Second Edition. Oxford University Press, New York.
- Özbek, F.Ş. 2013. Buğday Üretiminde Kullanılan Tarım İlaçları Pazarlaması Üzerine Bir Araştırma: Konya İli Örneği, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Parkin, M. 2003. Economics, Sixth Edition. Pearson Education, Addison Wesley World Student Series, New York.
- Polat, Ç. 2007. Yoğunlaşma ve piyasa yapısı ilişkisi çerçevesinde Türk çimento sektörünün yapısal analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7(2): 97-116.
- Takechi, K., Higashida, K. 2012. Firm organizational heterogeneity and market structure: Evidence from the Japanese pesticide market. International Journal of Industrial Organization 30(2012): 193-203.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2010. Sanayi ve Hizmet Sektörlerinde Yoğunlaşma, 2008. Haber Bülteni. TÜİK, Ankara.
- Su, K.T. 2003. Rekabet Hukukunda Teşebbüslerin Hâkim Durumunun Belirlenmesinde Pazar Gücünün Ölçülmesi. Rekabet Kurumu, Ankara.
- Yıldırım, K., Eskinat, R., Kabasakal, A. 2005. Endüstriyel Ekonomi, 3. Baskı. Ekin Kitabevi, Bursa.